Talentia
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 5.10.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta HE 136/2022 vp

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamiseen liittyen.

Talentia on STM:n pyynnöstä antanut asiassa lausunnon 28.6.2022: (https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2022/06/20220629_Lausuntopyynto-sosiaalisen-luototuksen-uudistamista-koskevasta-hallituksen-esityksen-luonnoksesta-1.pdf). Kiitämme ministeriön virkamiehiä esittämiemme muutosehdotusten huomioimisesta.

Sosiaalinen luototus hyvinvointialueiden lakisääteiseksi tehtäväksi

Sosiaalista luototusta voidaan myöntää henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa, ja jolla on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta.

Voimassa olevan lainsäädännön ongelmana on sosiaalisen luototuksen määrittely kunnille vapaaehtoiseksi tehtäväksi. Palvelun saatavuus on siten epätasa-arvoista eri puolilla Suomea. Asiakkaan näkökulmasta mahdollisuus saada sosiaalista luototusta riippuu siitä, onko kunnassa päätetty ottaa sosiaalinen luototus käyttöön vai ei.

Talentia pitää tärkeänä, että sosiaalisen luototuksen palvelu otetaan hallituksen esityksen mukaisesti valtakunnallisesti käyttöön hyvinvointialueiden lakisääteisenä tehtävänä. Alueilla, joilla sosiaalisen luototuksen palvelua ei tähän asti ole ollut saatavilla, tulee kiinnittää erityistä huomiota riittäviin asiakastyön aika- ja henkilöstöresursseihin sekä henkilöstön kouluttamiseen uuteen tehtävään.

Talentia
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luontoantoa ja suunnitelmallisen taloussosiaalityön työkalu

Hallituksen esityksessä todetaan, että *sosiaalisesta luototuksesta voidaan arvioida tulevan entistä vahvemmin yksi uusi keino auttaa sosiaalihuollon taloudellisen tuen tarpeessa olevia henkilöitä tilanteessa, jossa toimeentulotuki ei tule tukena kyseeseen. Sosiaalisessa luototuksessa on olennaista velkatilanteeseen liittyvä selvittely ja neuvonta, jonka yhteydessä myös muita tuen tarpeita voidaan kartoittaa (HE s. 13)*. Talentia kannattaa sosiaalisen luototuksen lakitasoista määrittelemistä sosiaalihuollon taloudellisen tuen palveluksi.

On tärkeää ymmärtää, että köyhyys, pienituloisuus ja krooninen niukkuus vaikuttavat kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin. Rahan puute ja sosiaaliset ongelmat nivoutuvat usein yhteen. Sosiaalityön osaamisella ja menetelmillä pyritään poistamaan hyvinvointia heikentäviä sosiaalisia ongelmia. Taloussosiaalityö on erityisesti talouteen ja toimeentuloon keskittyvä sosiaalityön työorientaatio, jonka tavoitteena on asiakkaan taloudellisen toimintakykyisyyden vahvistaminen. Taloudellinen toimintakykyisyys sisältää sekä kyvyn toimia että mahdollisuuden toimia ja olla osallisena (Sherraden 2010). Taloussosiaalityö todentuu sosiaalityön käytännöissä suunnitelmallisena sosiaalityönä ja -ohjauksena, etuuksina, taloudellisena ohjauksena ja neuvontana, psykososiaalisena työnä sekä rakenteellisena sosiaalityönä (PROSOS hanke).

2§ Sosiaalisen luototuksen järjestäminen ja toimeenpano

Hyvinvointialueen on järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää. Hyvinvointialueen tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä tässä laissa säädetään.

Talentia kantaa huolta kansalasten yhdenvertaisuuden toteutumisesta tilanteessa, jossa sosiaalisen luototuksen myöntämisen perusteet ovat jäämässä kunkin hyvinvointialueen määriteltäväksi. Myöntämisen perusteilla tarkoitetaan sitä, kenelle luottoa myönnetään, millaisiin tarkoituksiin luottoa myönnetään ja mikä on luoton korkoa koskeva määrittely sekä laina-ajan maksimipituus. Jotta kansalaisten tasa-arvoisuus toteutuu valtakunnallisesti, Talentia esittää valiokunnalle pohdittavaksi, tarvitaanko sosiaalisen luototuksen

myöntämisen perusteisiin hyvinvointialueita velvoittavaa lainsäädäntöä sekä valtakunnallista toimeenpanon ohjausta.

7a§ Vapaakuukaudet ja 7b§ Maksuvapautus

Sosiaali- ja terveysministeriölle toimittamassaan lausunnossa Talentia toivoi lakiin tarkennusta siitä, tuleeko luotonsaajan hakemukseen vapaakuukausista tai maksuvapautuksesta antaa muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös.

Nyt hallituksen esityksen 7 a §:ssä ja 7 b §:ssä Talentian muutosehdotus on huomioitu:

> *Sosiaalihuollon asiakaslain 6 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen. Hallintopäätöksen tekeminen palvelee ennen kaikkea yksilön etuja ja oikeuksia. Näin ollen hyvinvointialueen olisi tehtävä päätös vapaakuukauden myöntämisestä tai hakemuksen hylkäämisestä. Muutoksenhausta vapaakuukaudesta tehtyyn hallintopäätökseen säädetään sosiaalisesta luototuksesta annetun lain 11 §:ssä. (s. 21)*
>
> *Maksuvapautuksen myöntämisestä olisi tehtävä hallintopäätös. (s. 22)*

Talentia toivoo edelleen kiinnitettävän huomiota siihen, ettei vapaakuukausien tai maksuvapauden myöntämättä jättäminen vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa tai huolenpitoa. Tätä riskiä voitaisiin pienentää kytkemällä sosiaalialan laillistetut ammattihenkilöt tiivisti mukaan sosiaalisen luototuksen prosessiin sekä määrittelemällä sosiaalisen luototuksen perusteita ja prosessia lainsäädännöllä sekä valtakunnallisella toimeenpanon ohjauksella.

9§ Taloudellinen neuvonta ja ohjaus

Sosiaali- ja terveysministeriön lakiesityksessä säädettiin luotonhakijan ja luotonsaajan oikeudesta henkilökohtaiseen keskusteluun sosiaalihuollon ammattihenkilön kanssa hänen niin pyytäessään. Neuvontaa ja ohjausta olisi mahdollista saada koko luototuksen ajan, mutta sen merkitys korostuisi

erityisesti 7 a §, 7 b§ ja 8 § mukaisissa tilanteissa, joissa asiakkaalla on luototuksen takaisinmaksuongelmia tai tarvetta maksuohjelman muutokseen.

Hallituksen esityksessä sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö on korvattu *sosiaalisen luoton myöntäjää edustavalla viranhaltijalla* (s. 23). Samassa yhteydessä todetaan, että *sosiaalialan osaamisen ohella kaupallinen koulutus ja rahoitusalan tuntemus onkin koettu alueilla tärkeäksi sosiaalisen luototuksen yhteydessä, eikä esityksellä olisi tarkoitus ammattipätevyysvaatimuksin rajoittaa tätä mahdollisuutta*. (s. 24). Näin ollen sosiaalisen luototuksen käsittelystä eri hyvinvointialueilla saattaa vastata eri koulutuksen saaneita ammattilaisia.

Talentia pitää tärkeänä, että sosiaalisen luototuksen palvelua toteuttavat tai tiiviinä osana prosessia ovat sosiaalihuollon laillistetut ammattihenkilöt. Tähän ohjaa myös hallituksen esitys (s. 24): sosiaalisen *luototuksen taloudellisen neuvonnan ja ohjauksen antaminen luotonhakijalle tai luotonsaajalle aloittaisi myös sosiaalihuoltolain mukaisen menettelyn huomioon ottaen erityisesti, mitä säädetään sosiaalihuoltolain 36 §:ssä palvelutarpeen arvioinnista ja sen tekemisestä*.

Talentia kannattaa ehdotettua menettelyä. Talentia korostaa, että sosiaalinen luototus on sosiaalihuollon palvelu, jossa tulee noudattaa yleislakina sosiaalihuoltolakia. Ylivelkaantumista ehkäisevän taloudellisen tuen lisäksi on tärkeää tarjota asiakkaille tukea myös elämänhallintaa, toimintakykyä, itsenäistä selviytymistä ja osallisuutta haastavissa ongelmissa. Näihin haasteisiin voidaan vastata sosiaalihuollon ammatillisella osaamisella, työmenetelmillä ja palveluilla. Tällöin keskeinen osa sosiaalisen luototuksen palvelua on sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden toteuttama sosiaalisen tilanteen ja tuen tarpeiden selvittely (SHL 2014/1301, 36 §) eli sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jonka osana toteutetaan myös asiakkaan velka- ja taloustilannetta koskeva selvittely. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalle tarjotaan tarvittava sosiaalinen tuki, neuvonta, ohjaus ja sosiaalihuollon palvelut (SHL 2014/1301, 38 §). Sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi on sosiaalihuollon lakisääteinen tehtävä, jonka toteuttamisesta vastaa sosiaalihuollon ammattihenkilö ja erityisen tuen tarpeisen asiakkaan kyseessä ollessa virkasuhteessa toimiva sosiaalityöntekijä (SHL 2014/1301, 36 §).

Sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin kautta sosiaalinen luototus määrittyy siten pelkkää luottoa laajemmaksi sosiaalihuollon asiakasprosessin osaksi, suunnitelmallisen sosiaalityön ja -ohjauksen

työvälineeksi sekä sosiaalihuollon palveluksi. Vaikka luottopäätöstä ei aina voitaisikaan tehdä, sosiaalialan ammattilaiset voivat löytää asiakkaan taloudelliseen tilanteeseen muita ratkaisukeinoja.

Mikäli sosiaalisen luototuksen käsittelystä vastaa muu kuin sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö, tulee hyvinvointialueen rakenteisiin kehittää konsultaatiomahdollisuus, jolla varmistetaan sosiaalihuollon tuen tarpeiden tunnistaminen ja asiakasohjaus.

Sosiaalisella luototuksella ei kuitenkaan yksin pystytä vastaamaan ylivelkaantumisen haasteisiin. Asiakkaan taloudellisen kokonaistilanteen tukemisessa tarvitaan moniammatillisuutta ja verkostomaista työotetta. Siksi sosiaalisen luototuksen palvelussa on tärkeää tiivistää sosiaalihuollon ja eri toimijoiden, kuten Kelan, ulosottoviraston, talous- ja velkaneuvonnan sekä Takuusäätiön, välistä yhteistyötä ja kehittää yhteistyön käytäntöjä taloudellisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden auttamiseksi.

10 a § Sosiaalisen luototuksen luottopääoman menoihin myönnettävä valtionavustus

Sosiaalisen luototuksen palvelua ollaan siirtämässä kunnilta hyvinvointialueille. Lisäksi palvelua ollaan laajentamassa valtakunnalliseksi. Talentia pitää tärkeänä, että sosiaalisen luototuksen toiminnan käynnistäminen hyvinvointialueilla sekä luottopääomamenojen rahoittaminen turvataan valtionavustuksena, koska sosiaalista luototusta koskevien sopimusten siirtymäsäännökset eivät siirrä tarvittavaa luottopääomaa kunnilta hyvinvointialueille.

Talentia toivoo lisäksi lakiin täsmennystä siitä, millä tavoin sosiaalisen luototuksen toteutumista ja lain soveltamista koskevaa alueellista ja valtakunnallista valvontaa tullaan toteuttamaan.

Marja Marttila

erityisasiantuntija

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

